

AIKUISOPISKELIJAN TUEN JA OHJAUKSEN TARVE NÄYTTÖTUTKINNON HAKEUTUMISVAIHEESSA

**Päivi Äyhönen
Kehittämishankeraportti
Joulukuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Päivi Äyhönen	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 16	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen tarve näyttötutkinnon hakeutumisvaiheessa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Hannele Torvinen ja Maija Hirvonen		
Toimeksiantaja(t) Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus		
Tiivistelmä Kehittämishankkeeni käsittelee aikuisopiskelijan tukea ja ohjausta koulutukseen hakeutumisvaiheessa Valkeakosken aikuiskoulutuskeskukseen. Hankkeen tavoitteeksi oli määritelty selvittää oppilaitoksen tämänhetkiset opettajien tuki- ja ohjaukskäytännöt näyttötutkinnon hakeutumisvaiheessa. Lisäksi tavoitteena oli kehittää erilaisten aikuisopiskelijoiden tuki -ja ohjausmuodot koulutukseen hakeutumisvaiheessa. Kehittämishankkeeni sisälsi opettajille suunnatun kyselyn ja jatkoehdotukset toiminnan kehittämiseksi. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukeminen on haasteellista aikuiskoulutuksessa. On tärkeää kehittää aikuiskoulutukseen soveltuva yksilöllinen malli, jossa huomioidaan näyttötutkinnon eri vaiheet.		
Avainsanat (asiasanat) Aikuiskoulutus, erityisopetus, ohjaus, näyttötutkinto, tuki		
Muut tiedot		

Author(s) Päivi Äyhönen	Type of Publication Development project report	
	Pages 16	Language finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Teacher Education College, Special Needs Teacher Education		
Degree Programme		
Tutor(s) Hannele Torvinen and Maija Hirvonen		
Assigned by		
Abstract My developing task was to look into the support and guidance an adult student gets while applying into training in Valkeakoski Adult Education Centre. The objective of this task was to establish the methods of support and guidance given by the teachers in the applying phase of the competence-based vocational qualification system. A further goal was to get an output which would include a definition of all the support and guidance methods different adult students get while applying into training. The descriptions are to be used as a supplement to the education offers produced by the educational institution. My developing task included a questionnaire for the teachers and a summary based on the answers to the questionnaire. Also propositions for further development of the procedures are included. My purpose for the questionnaire was also to clarify the support and guidance methods given by an educator throughout the whole process of competence-based vocational studies.		
Keywords Keywords: adult studies, vocational adult education, competence-based vocational qualifications, personalization, guidance, counseling		
Miscellaneous		

Sisältö

1 JOHDANTO	1
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET	3
3 AIKUISOPISKELIJAN OHJAUS JA TUKIMUODOT	4
3.1 Aikuisopiskelu	4
3.2 Aikuisopiskelijan ohjaus	5
3.3 Aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen muodot	6
3.4 Erilainen aikuisopiskelija	7
3.5 Henkilökohtaiset opintopolut	9
4 KEHITTÄMISHANKKEEN KULKU	11
4.1 Hankkeen valmisteluvaihe	11
4.2 Kyselyn vastaukset	12
4.3 Lomakkeen kehittäminen	13
5 POHDINTA	13
LÄHTEET	15
LIITTEET	16

1 JOHDANTO

Työskentelen Valkeakosken aikuiskoulutuksen puhdistuspalvelualan opettajana. Valkeakosken aikuiskoulutuskeskuksen aikuiskoulutus muodostuu seuraavista koulutusaloista: yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon, luonnontieteiden, matkailu-, ravitsemis- ja talousalan, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, humanistinen ja kasvatustieteiden ala, kulttuuriala sekä tekniikan ja liikenteen ala.

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus on Etelä – Pirkanmaan alueella toimiva aikuiskoulutuskeskus, joka tarjoaa alueen elinkeinoelämälle ja julkisen sektorin yksiköille korkealaatuisia koulutuspalveluja. Aikuiskoulutuskeskusta ylläpitää Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä. Jäsenkuntia ovat Valkeakoski, Kylmäkoski, Pälkäne, Urjala, Kangasala, Lempäälä ja Akaa.

Rahoitusmuotoina ovat työvoimakoulutus, omaehtoinen koulutus, oppisopimuskoulutus, aikuisten ammatillinen peruskoulutus, aikuisten ammatillinen lisäkoulutus, Noste – koulutus, henkilöstökoulutus ja yhteishankintakoulutus.

Koulutan puhdistuspalvelualalle työelämässä eri nimikkeellä olevia laitosapulaisia, osastoapulaisia ja siivoojia. Koulutusmuotona on oppisopimuskoulutus. Heille olen kaikille tehnyt koulutuksen pohjaksi osaamiskartoitukset ja erityiset toiveet opintojen suhteen olen keskustellut työnantajien kanssa. Kaikissa näissä koulutuksissa on tavoitteena suorittaa laitoshuoltajan ammattitutkinto näyttötutkintona.

Lisäksi koulutan henkilöitä näyttötutkintoperustaisesti siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkintoon. Tässä ryhmässä olevat opiskelevat eri rahoitusmuodoilla, kuten oppisopimuskoulutus ja omaehtoinen koulutus. Pidän myös hygieniakoulutuksia ja testejä niin työelämässä oleville kuin omassa koulutuskuntayhtymässä oleville opiskelijoille. Tällä hetkellä vastaan myös työpaikkaohjaajakoulutuksesta, vaikka opiskelijoista vain yksi toimii puhdistuspalvelualalla.

Aikuiskoulutus oppimisympäristönä on varsin haasteellinen. Opiskelijat ohjautuvat erilaisiin koulutuksiin monien reittien kautta. Monen opiskelijan kohdalla aiemmista opinnoista saattaa olla pitkä aika, ja opiskelu voi tuntua haasteelliselta. Näin ollen yhä enenevässä määrin on alettu pohtia aikuisen oppijan ohjaamista ja erityisen tuen järjestämistä.

Nuorisoasteen ammatillisen koulutuksen erityisopetusta on kehitetty valtakunnallisesti mm. erilaisten hankkeiden avulla (esim. AMES-projekti). Eri koulutusmuotojen lainsäädännöllisen taustan erilaisuudesta johtuen yhtenäistä, kaikille kouluasteille sopivaa erityisopetuksen mallia ei voi olla. Aikuiskoulutuksen erityisopetukseen tulee rakentaa oma malli, joka pohjautuu aikuisten henkilökohtaistamisen periaatteille.

Omat lähtökohdani tälle kehittämishankkeelle olivat selvät. Halusin selvittää Valkeakosken aikuiskoulutuksen kaikkien opettajien toimintatapoja aikuisen oppimisen ohjaamisessa näyttötutkinnon eri vaiheissa. Oppilaitoksessamme on näyttötutkintoja järjestetty vuodesta 1995 saakka ja sitä ennen mm. hiusalan ja pintakäsittelyalan mestaritutkintoja.

Halusin myös selvittää, minkälaista tukea oppilaitoksemme opettajat tarvitsevat aikuisten ohjaamisessa. Oppilaitoksen johdon tuki on ollut hankkeessa mukana.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on selvittää Valkeakosken aikuiskoulutuskeskuksen aikuisopiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarve näyttötutkinnon eri vaiheissa henkilökohtaistamisen näkökulmasta.

Henkilökohtaistamisen vaiheet ovat:

1. henkilökohtaistaminen hakeutumisen vaiheessa
2. henkilökohtaistaminen tutkinnon suorittamisen vaiheessa
3. henkilökohtaistaminen tarvittavan ammattitaidon hankkimisen vaiheessa.

Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräys 43/011/2006 edellyttää oppilaitoksia huolehtimaan aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen riittävästä määrästä näyttötutkinnon eri vaiheissa (Opetushallitus 2006)

Aikuisen oppijan tuen ja ohjauksen tarpeen selvittämiseksi tein Valkeakosken aikuiskoulutuksen kaikille päätoimisille opettajille (25:lle) kyselyn, joka kohdistui opettajien kokemuksiin aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen määrästä näyttötutkinnon eri vaiheissa. Aikuisopiskelijan ohjauksen ja tuen määrän selvitys jo koulutukseen hakeutumisvaiheessa helpottaisi lisärahoituksen hankkimista.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli lisäksi laatia lomake, joka liitettäisiin koulutuksen tarjouksiin ja jossa huomioitaisiin aikuisopiskelijan tuen tarve näyttötutkinnon eri vaiheissa.

Vaikka kysely aikuisopiskelijan tuen tarpeesta kohdistuukin koko näyttötutkinnon vaiheisiin, rajaan kehittämishankkeeni aikuisopiskelijan näyttötutkinnon hakeutumisvaiheen ohjauksen ja tuen tarpeeseen. Perusteluna rajaukselleni on, että opiskelijan näyttötutkinnon hakeutumisvaiheen tuen ja ohjauksen määrä on kaikista näyttötutkinnon vaiheista se tärkein. Alussa opiskelijan tuen ja ohjauksen määrä voi olla suuri, mutta myöhemmin se tasoittuu tai vähenee. Kehittämistyöni tulee jatkumaan myöhemmin osana omaa työtäni siten, että

seuraavaksi keskityn puhdistuspalvelualan koulutuksissa aikuisten näyttötutkinnon suorittamisen vaiheen ohjaus ja tukitoimien kehittämiseen.

3 AIKUISOPISKELIJAN OHJAUS JA TUKIMUODOT

3.1 Aikuisopiskelu

Aikuisena opiskelu on erilainen kokemus kuin koulunkäynti nuoruudessa.

Opiskelu- ja opetustavoissa huomioidaan aikuisopiskelijan vahvuudet.

Opiskeleminen on käytännönläheistä, ja opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden asiantuntemusta ja kokemusta. Keskustelu, yhteistyö ja yhdessä oppiminen ovat tärkeä osa aikuisopiskelua.

Lähtökohtana on aikuisopiskelija itse ja hänen elämäkokemuksensa, joiden pohjalta opintojen sisältö ja opiskelutavat suunnitellaan vastaamaan jokaisen aikuisopiskelijan omia tarpeita. Tähän opintojen rakentamiseen aikuisopiskelija saa ohjausta ja apua.

Näyttötutkintoa suorittaessa korostuvat aikuisopiskelijan henkilökohtaiset tarpeet. Hän saa ohjausta ja tukea sekä tutkinnon suorittamiseen että ammattitaidon hankkimiseen. Jokaiselle tutkinnon suorittajalle laaditaan yhdessä hänen kanssaan juuri hänelle sopiva henkilökohtainen suunnitelma sekä tutkinnon suorittamisen tavoista että tarvittavista opinnoista ja ammattitaidon hankkimisen tavoista.

Näissä suunnitelmissa huomioidaan aikaisemmin hankittu osaaminen ja suoritettut tutkinnot tai niiden osat. Mikäli aikuisopiskelijalla on jo tutkintoa varten riittävä ammattitaito, hän voi suorittaa tutkinnon näytöillä.

3.2 Aikuisopiskelijan ohjaus

Opintojen ohjaus on kiinteä osa ammatillista aikuiskoulutusta. Sen tarkoituksena on auttaa aikuisopiskelijaa tekemään henkilökohtainen opintosuunnitelma ja toteuttamaan se. Ohjauksen avulla perehdytään aikuisopiskeluun ja saadaan tukea opiskelun etenemiseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Ohjausta saa myös vaihtuvien elämäntilanteiden ja opiskelun yhdistämistä koskeviin asioihin.

Opintojen ohjausta saavat kaikki tutkinnon suorittajat, mutta sen määrä, sisällöt ja ohjauksessa käytettävät menetelmät vaihtelevat. Ohjauksen tarve vaihtelee henkilöittäin, koska tutkinnon suorittajien lähtötilanteet ovat erilaisia. Myös tutkinnon suorittamisen vaihe vaikuttaa ohjaustarpeeseen.

Jokaisen tutkinnon suorittajan henkilökohtaiseen suunnitelmaan kirjataan koulutukseen hakeutumisen vaiheessa ohjauksen - ja tuen määrä.

Suunnitelmaa muutetaan, jos ohjaus- ja tuen määrässä tapahtuu muutoksia.

Laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) säädetään, että ammatilliseen aikuiskoulutukseen sovelletaan lakia ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) 29§:ä opiskelijan oikeudesta saada opetusta ja ohjausta. Asetuksessa (811/1998) säädetään, että opinto-ohjauksena opiskelijalle annetaan henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta. Laissa (1013/2005) ammatillisen aikuiskoulutuksen lain muuttamisesta 8 §:n 3 momentin mukaisesti koulutuksen järjestäjän huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus voi antaa henkilökohtaistamista koskevia tarkempia määräyksiä. Aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen (812/1998) muutoksen (2005) 5 §:n mukaan näyttötutkintojen tiedotuksen ja neuvonnan järjestämisestä on sovittava näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa. Aikuisten ohjausta säädellään vain ammatillisessa peruskoulutuksessa, näyttötutkinnoissa ja lukiokoulutuksessa. Henkilökohtaistaminen on tullut säädöksiin vasta vuonna 2005. Vapaan sivistystyön ohjausta ei säädellä. (Työministeriö 2006, 12 – 13).

Opintojen ohjauksen kehittämistyöstä huolimatta ohjauspalvelut on usein suunniteltu nuorten koulutusta varten, eikä aikuisopiskelijoille kohdennettuja ohjauspalveluita ole samassa määrin tarjolla. Aikuisten ohjaus vaatii kehittämistä mm. saatavuuden, asiantuntijuuden ja oikea-aikaisuuden suhteen. Aikuisten ohjauspalvelut ovat järjestelmäkeskeisiä ja aikuinen joutuu sukkuuloimaan monimutkaisessa toimintaympäristöissä (Työministeriö 2006, 13).

3.3 Aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen muodot

Erityisopetus ja ohjaus tarjoavat aineksia, joista on apua, kun pyritään vastaamaan opiskelijoiden erityisiin tarpeisiin. Mitä nämä erityiset tarpeet kulloinkin sitten ovat? Ahonen & Lyytinen (1995, 78) määrittelevät erityisiksi oppimisen vaikeuksiksi rajallisella alueella ilmenevät ongelmat. Tavallisimpia ovat kielelliset ja matematiikan oppimisvaikeudet. Nämä erotetaan laaja-alaisista oppimisen vaikeuksista. Myös monet muut seikat voivat aiheuttaa vaikeuksia opiskelussa. On yleistä, että oppimisvaikeudet kasaantuvat ja seurauksena on usein alentunut yleisten valmiuksien taso (em., 78).

Perinteisesti palvelut on määritelty asiantuntijan, kuten psykologin tai lääkärin erityispalveluna. Mikäli erityinen tarve on tunnistettu, opiskelija on ohjattu erityispalvelujen piiriin. Erityisesti aikuisen oppijan kohdalla on kuitenkin useita asioita, jotka vaikuttavat opintojen edistymiseen: aiemmat oppimiskokemukset, oma henkilökohtainen perhetilanne ja motivaatio opintoja kohtaan. Nämä aiheuttavat monenlaisia haasteita opiskelulle ja niitä voikin kuvata oppimisen vaikeuksiksi.

Ohjaus ei missään tapauksessa korvaa erityispalveluja. Niitä tarvitaan edelleenkin. Menestyksellinen ohjaus tapahtuu siellä, missä ohjattava elää omaa arkipäiväänsä – ei erillisissä kammioissa.

Usein se konteksti tai tilanne, jossa ohjausta annetaan jää erilleen siitä tilanteesta, jossa ongelma on havaittu. Mikäli ongelma on opiskelussa, ei tukitoimenpiteitä voi antaa missään erillisessä paikassa. Jos opiskelijalle

tehdään esimerkiksi luki- tai kirjoittamisen testi, pitää olla tapoja ja keinoja, joilla näissä testeissä todettuja vaikeuksia autetaan. Muutoin testeillä ei ole mitään merkitystä.

On syytä muistaa, että opettajalla on valtava määrä opiskelijaan liittyvää tietoa ja tuntemusta. Opettaja osaa kuvailla käytännössä, millaisiin tilanteisiin tukea tarvittaisiin. Moniammatillisessa yhteistyössä opettajalla on siis tärkeä rooli tiedon välittämisessä (Hongisto 2005, 24 – 25).

3.4 Erilainen aikuisopiskelija

Erilaisina aikuisoppijoina voidaan pitää kaikkia, jotka kohtaavat opiskelussaan oppimisvaikeuksia ja tarvitsevat joskus yksilöllistä tukea. Oppimisvaikeuksia on yllättävän monella.

Oppimisvaikeuksia on

- * kaikkiaan noin miljoonalla suomalaisella
- * jopa noin 30 – 40%:lla ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijalla
- * oppimisvaikeudet eivät yleensä tarvitse erityisopetuspäätöstä, mutta opetuksessa ja ohjauksessa on huolehdittava yksilöllisistä tukitoimista

Oppimisvaikeudessa on usein kyseessä ihmisen synnynnäinen ominaisuus, aivojen tavanomaisesta poikkeava, erilainen tapa prosessoida tietoa. Aktivaatio aivoissa tapahtuu osittain eri paikoissa ja eri nopeudella kuin henkilöillä, joilla ei ole oppimisvaikeutta. Oppimisvaikeudet luokitellaan havaintotoimintojen, motoriikan, muistin, kielellisten toimintojen tai tarkkaavaisuuden vaikeuksiin.

Oppimisvaikeus voi näkyä ongelmina:

- * kirjoittamisessa
- * kuullun ymmärtämisessä
- * vieraisissa kielissä
- * tarkkaavaisuudessa
- * motoriikassa
- * lukemisessa

- * suullisessa ilmaisussa
- * päättelyn johdonmukaisuudessa
- * ohjeitten ymmärtämisessä
- * matematiikassa

Oppimisvaikeus ei estä oppimista eikä tarkoita, että oppimistulos olisi huonompi kuin muilla. Kun oppimisvaikeus otetaan huomioon ja opiskelijalle annetaan yksilöllistä tukea ja ohjausta, voidaan välttyä epäonnistumisilta ja lisäongelmilta, kuten poissaoloilta ja keskeyttämiseltä.

Oppimisvaikeudet kytkeytyvät usein toisiinsa. Esimerkiksi lukivaikeuksisella voi olla hankaluuksia myös matematiikassa tai keskittymisvaikeuksiin voi liittyä myös lukivaikeutta.

Oppimisvaikeuksia kohdattaessa kannattaa etsiä erilaisen oppijan yksilöllisiä vahvuuksia, joita yleensä löytyy paljon. Vahvuudet voivat olla avain vaikeuksien ylittämiseen:

Erilainen oppija:

- * on luova, idearikas, kekseliäs, toimelias
- * on tekemällä oppija
- * on kokovartalo-oppija
- * on kokonaisvaltainen
- * käyttää monia aistikanavia, esim. näkemisen ja kuulemisen lisäksi mm. liike- ja tuntoaistimukset ovat tärkeitä
- * etsii merkityssuhteita
- * kysyy miksi?
- * miettii ”Mihin tämä liittyy?”

Oppimisvaikeuksien taustalla voi olla erilainen, yksilöllinen tapa oppia. Yksilöllisen oppimistyylin tunnistaminen ja huomioiminen opetuksessa voi olla ongelmien ratkaisu.

Erilaisella aikuisopiskelijalla voi olla ongelmia:

- lukemisessa ja kirjoittamisessa
- matematiikan oppimisessa
- tarkkaavaisuudessa
- mielenterveydessä
- suomen kielessä, kuten viittomakieliset opiskelijat.

Näiden aikuisopiskelijoiden tukeminen koulutuksen hakeutumisvaiheessa voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti:

- * lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet: keskeisin tukimuoto on henkilökohtainen ohjaus
- * matematiikan oppimisvaikeus: tämän huomiointi on tärkeää erityisesti koulutuksen toteutusvaiheessa.
- * tarkkaavaisuushäiriö: on varmistettava tarvittavat tukitoimet, asetettava koulutuksen hakeutumisvaiheessa realistiset tavoitteet, huomioitava vahvuudet ja huolehdittava selkeät ohjeet, esim. selkokielellä.
- * mielenterveysongelmat: useimmiten mielenterveysongelmat ilmenevät esim. masentuneisuutena, ahdistuneisuutena, pelokkuutena, arkuutena tai syömishäiriöinä. Koulutuksen hakeutumisvaiheessa on tiedostettava nämä asiat ja koulutus on rakennettava terveyden ja voimavarojen, ei häiriöiden varaan.
- *viittomakieliset: koulutuksen hakeutumisvaiheessa tulee selvittää, tarvitaanko koko koulutuksen ajan tulkkia. Tulkki on myös opettaja tuki. Käytännön järjestelyistä pitää myös sopia hyvissä ajoin ennen varsinaisen koulutuksen alkua.

3.5 Henkilökohtaiset opintopolut

Lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta on määrätty kolmen vaiheen henkilökohtaistaminen 1.1.2006 (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998, laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1013/2005).

Oppilaitokset nimeävät ohjaus- ja neuvontatyöstä vastaavan henkilön. Ohjauksen tulee olla aikuisen tutkinnon suorittajan itseohjautuvuutta ja omaehtoista tiedonhankintaa tukevaa.

Sisältö	Vastuuhenkilöt	Menetelmät
Ohjaus ja erityisen tuen arviointi Hakeutujan kehittämistarpeiden ja koulutustoiveiden selvittäminen, aikaisempi työkokemus ja harrastustoiminta. Työnantajan lausunto tarvittaessa. Suoritetut tutkinnot ja osatutkinnot. Opiskeluvaiheiden ja erityisen tuen tarpeen arviointi.	- ohjaushenkilöstö; opinto-ohjaajat, opettajat, tarvittaessa erityisopettajat	- haastattelevat hakijan henkilökohtaisesti - dokumentoivat tiedot - työtodistusten, harrastustoimintaa liittyvien todistusten läpikäyminen - oppimisen hallintaan ja opiskelutaitoihin perehtyminen - lukemisen – ja kirjoittamisen seulonta, matemaattisen hahmottamisen kartoitus sekä muu oppimisvaikeuksien kartoittaminen tarvittaessa (erityisopettajat) - sovitaan ohjauksesta ja erityisestä tuesta - kirjataan hakeutusvaiheen suunnitelmaan
Hakijan osaamisen tunnistaminen, osaamiskartoitukset 4 H A Y I Y I	- opinto-ohjaajat - alan opettajat - tutkintovastaavat - työelämän edustajat	- osaamiskartoituksen yleinen osa (yleiskvalifikaatiot esim. tietotekniset valmiudet, kieli- ja viestintätaidot) - laaditaan alakohtainen / tutkintokohtainen osaamiskartoitus - osaamiskartoituksen pohjalta hakija ohjataan suoraan tutkinnon suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen

TAULUKKO 1. Henkilökohtaistetut opinpolut 2006.

Ohjaukseen osallistuvilla opettajilla tulisi olla näyttötutkintojärjestelmän tuntemus, pedagoginen pätevyys ja työelämän kokemus. Hyvä jos osalla ohjaajista olisi opinto-ohjaajan tai erityisopetuksen asiantuntemus.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN KULKU

4.1 Hankkeen valmisteluvaihe

Opetushallituksen määräyksen (43/011/2006) mukaan

henkilökohtaistamisen periaatteiden toteuttamiseksi:

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja näyttötutkintoprosessin eri vaiheissa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi henkilökohtaistamisessa on huomioitava myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat Koulutuksen järjestäjän tulee kerätä palautetta ja kehitettävä toimintaansa siihen osallistuvien kanssa.

Kehittämishankkeeni päätavoite oli aikuisen oppijan tuen tarpeiden selvittäminen Valkeakosken aikuiskoulutuksessa. Aikuiskoulutuksen apulaisrehtori Jantolan kanssa käynnistettiin suunnittelu syyskuussa 2006. Kyselylomake (liite 1) laadittiin huomioiden henkilökohtaistamismääräys ja kysely kohdistettiin 25:lle opettajalle. Koulutusaloista mukana olivat sosiaali- ja terveysala, kauneudenhoitoala, kaupan ja hallinnon ala sekä puuala. Kysely sisälsi kysymyksiä näyttötutkinnon eri vaiheissa tapahtuvista aikuisten tuki- ja ohjaustoimista. Lisäksi kysely kohdistettiin Pirkanmaan oppisopimuskeskuksen ja Pirkanmaan työvoimatoimiston Valkeakosken toimipisteen työntekijöille koskien heidän näkemystään aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen tarpeesta.

4.2 Kyselyn vastaukset

Kyselylomake lähetettiin kaikille näyttötutkinnossa mukana olevalle 25 opettajalle. Kyselyn alussa kerrottiin, että se liittyy ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opintoihini. Sain vastaukset määräaikaan mennessä 20 opettajalta. Loput 5 opettajaa haastattelin.

Opettajien vastauksista kävi ilmi, että kaikkiaan vain kahdelle opettajalle erityisen tuen ja ohjauksen tarve oli vieras asia, koska he olivat työskennelleet Valkeakosken aikuiskoulutuksessa vasta vähän aikaa. Enemmistö opettajista tunnistaa erityisen tuen ja ohjauksen tarpeen, mutta heidän mukaansa organisaatiotasoinen käytännön ohjeistus puuttuu. Jokainen opettaja oli antanut tukea ja ohjausta aina tarpeen tullen, tilannekohtaisesti.

Kyselyssä ei keskitytty ohjauksen käytänteisiin, vaan haluttiin kartoittaa yleisellä tasolla, miten opettajat ovat antaneet erityisohjausta näyttötutkintoprosessin eri vaiheissa.

Oppisopimustoimistolta sain vastaukset neljältä koulutustarkastajalta ja viideltä Valkeakosken työvoimatoimiston työvoimaneuvojalta. Aikuisten ohjaus ja tukitoimet lisääntyvät tulevaisuudessa ja siksi eri ohjausmuotoja tulisi yhdessä kehittää. Oppisopimuskeskuksen koulutustarkastajat olivat sitä mieltä, että mm. lukivaikeudet ovat lisääntyneet ja sen huomioiminen valmistavassa koulutuksessa olisi erittäin tärkeää. Tällä hetkellä oppisopimuskeskus ostaa tarvittaessa tukiopetustunteja lukivaikeuksisille opiskelijoille.

Mielenterveysongelmat ovat myös huolestuttavasti lisääntyneet aikuisopiskelijoiden keskuudessa, joten se on toimen tärkeä huomioitava asia. Samoja ajatuksia myös työvoimahallinnon työvoimaneuvojat viestittivät. Lisäksi työvoimahallinto rahoittaa erikseen tukipaketin koskien mm. lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksien sekä matematiikan erityisvaikeuksien arviointeja. Mitään säännönmukaista toimintaa se ei ole.

4.3 Lomakkeen kehittäminen

Suunnittelin kehittämishankkeeni pohjalta Valkeakosken aikuiskoulutuksen aikuisten oppijoiden erityisen tuen ja ohjauksen apuvälineeksi lomakkeen. Sen tarkoituksena on helpottaa aikuiskoulutuksen hakeutumisvaiheen opiskelijan tuen ja ohjauksen tarpeen selvittelyä. Lomakkeen avulla selkiytetään, mitä ohjaus- ja tukitoimia hakeutumisvaiheessa aikuisopiskelija tarvitsee. Lomake on suunnattu kaikille oppilaitoksemme aikuisopiskelijoille.

Erityisen tuen ja ohjauksen kartoittamisen lomaketta on kokeiltu täsmällisesti kaupan ja hallinnon sekä puhdistuspalvelualan ryhmillä syyslukukautena 2008. Lomake on liitteenä 3. Tarkoituksena on ottaa se käyttöön kevään 2009 aikana koko oppilaitoksessamme. Saadun palautteen pohjalta tulemme täsmentämään tuen tarpeen kartoittamista. Lisäksi vuoden 2009 aikana toteutamme aikuisopiskelijoille suunnatun ohjaus – ja tukikäytännön yhdessä opinto-ohjaajan kanssa, jonka työajasta osa olisi aikuisopiskelijoiden ja osa nuorisosaasteen oppilaiden käytössä.

Tämä selkeyttäisi ohjauskäytäntöä oppilaitoksessamme ja samalla helpottaisi opettajiemme toimintaa.

5 POHDINTA

Tämän kehittämishankkeeni tarkoituksena oli selvittää Valkeakosken aikuiskoulutuskeskuksen aikuisopiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarve näyttötutkinnon eri vaiheissa henkilökohtaistamisen näkökulmasta.

Opettajilta saadut vastaukset kertoivat sen, että vain osalle asia oli vieras. Perusteluina, että opettajat olivat olleet talossamme vasta vähän aikaa. Käytännössä he eivät olleet ko. asioiden kanssa tekemisessä. Suurin osa vastaajista oli kohdannut työssään erityisen tuen ja ohjauksen tarvetta.

Työvoimahallinnon edustajilta saadun palautteen pohjalta, aikuisten ohjaus myös työvoimakoulutuksessa on tärkeää. Lisäksi he totesivat, että

aikuisopiskelijan lukemisen ja kirjoittamisen ongelmiin tulisi entistä enemmän kiinnittää huomiota. Oppisopimustoimiston koulutustarkastajat olivat saamaa mieltä, ja myös totesivat, että erillinen rahoitushakemus koskien näitä tukitoimia on mahdollista tehdä.

Rajasin työni koskemaan hakeutumisvaiheen aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen tarvetta. Tämän perusteena on, että henkilökohtaistamisen huomioiminen eri näyttötutkinnon vaiheissa tässä työssä olisi ollut liian laaja. Kehittämishankkeen avulla saatiin tilannekartoitus erityisen tuen ja ohjauksen tarpeesta koulutukseen hakeutumisvaiheessa.

Erityisen tuen tarpeen kartoittamisen lomake koettiin haasteelliseksi, erityisesti työvoimakoulutusten näkökulmasta. Lomaketta tulee kehittää edelleen, niin että koulutukseen hakeutumisvaiheen tuen tarve voidaan huomioida mm. rahoituksessa.

Varsinainen erityisopetuksen kehittämistyö jatkuu opettajien välisenä yhteistyönä. Tämä kehittämishanke auttaa oppilaitostani edelleen toimintansa kehittämisessä ja asioiden selkeyttämisessä näyttötutkinnon eri vaiheissa.

LÄHTEET

Ahonen, T. & Lyytinen, H. 1995. Erityiset oppimisvaikeudet. teoksessa: H. Lyytinen, T. Ahonen, T. Korhonen, M. Korkman & T. Riita. Oppimisvaikeudet. Neuropsykologinen näkökulma. Porvoo: WSOY, 78-79.

Amundson, N. E. 2005. Aktiivinen ohjaus. Psykologien kustannus. Juva: WS Bookwell Oy.

Heikkinen, E., Rikkinen, A., Gunnar, M., Vuolle-Salonen, M. & Pasanen, H. (toim.) 2006. Ohjaus näyttötutkintoprosessissa 2006. Aihe- projektin tuloksia. Helsinki: Hakapaino Oy.

Henkilökohtaistamisen periaatteet. Opetushallituksen määräys 43/011/2006.

Henkilökohtaiset opinpolut- projekti. Koulutusmateriaali 2006. Keski- Suomen ammatillisten oppilaitosten yhteinen kehittämishanke.

[http://www.aikuisopiskelu.fi/Deptid=3459&print=1,](http://www.aikuisopiskelu.fi/Deptid=3459&print=1)

Viitattu 20.10.2007.

Hongisto, V. (toim.) 2005. Ohjeet oppijan käsiin. Ammatillinen opetus ja voimaannuttavan ohjauksen malli. Hämeen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Hämeenlinna: HAMK.

Ladonlahti, T. & Pirrtimaa, R. (toim.) 2006. Erityispedagogiikka ja aikuisuus. Helsinki: Yliopistopaino.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1013/2005).

Näyttötutkinto-opas. Opetushallitus 2007.

Ojanen, S. 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Helsinki: Yliopistopaino.

Pajukoski, S., Koskinen, S. & Tuomi, A. (toim.) 2004. Näyttö – mahdollisuus erilaiselle oppijalle. Helsingin erilaiset oppijat ry HERO.

Työministeriö 2006. Oskarista Osaajaksi. Helsinki.

Työministeriö 2006. Työvoimahallinnon julkaisu 365. Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen.

LIITTEET

Liite 1 Kysely aikuisen oppijan erityisen tuen ja ohjauksen tarpeesta Valkeakosken aikuiskoulutuksen opettajille.

Liite 2 Kysely aikuisen oppijan erityisen tuen ja ohjauksen tarpeesta Pirkanmaan oppisopimuskeskuksen koulutustarkastajille ja Valkeakosken työvoimatoimiston työvoimaneuvojille.

Liite 3 Aikuisen tuen ja ohjauksen kartoituslomake.

Liite 1.

Kysely aikuisen oppijan erityisen tuen ja ohjauksen tarpeesta Valkeakosken aikuiskoulutuksen opettajille

Hei! Opiskelen Jyväskylän Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa erityisopettajaksi. Opintoihini kuuluu kehittämishanke, sen teossa tarvitsen teidän hyvät kollegat apua. Aiheena on aikuisopiskelijan ohjauksen ja tuen määrä näyttötutkinnon kolmessa vaiheessa:

1. Miten olet aikuisopiskelijaa ohjannut ja tukenut näyttötutkinnon hakeutumisvaiheessa?
2. Miten olet aikuisopiskelijaa ohjannut ja tukenut näyttötutkinnon suorittamisessa?
3. Miten olet aikuisopiskelijaa ohjannut ja tukenut näyttötutkinnon tutkintotilaisuuksissa?
4. Onko asia sinulle täysin vieras? Miksi?

Liite 2

Kysely aikuisen oppijan erityisen tuen ja ohjauksen tarpeesta Pirkanmaan oppisopimuskeskuksen koulutustarkastajille ja Valkeakosken työvoimatoimiston työvoimaneuvojille.

1. Miten koulutustarkastajana / työvoimaneuvojana koe tällä hetkellä aikuisopiskelijan tuen tarpeen?
2. Mitä mieltä olet lukitesteistä?
3. Miten määrittelisit aikuisopiskelijan tuketoimet ja mitä te niillä ymmärrätte?

Liite 3 Aikuisen tuen ja ohjauksen kartoituslomake (liitetty osaksi henkilökohtaistamissuunnitelmaa)

VALKEAKOSKEN AIKUISKOULUTUSKESKUS

TUTKINNON NIMI / KOULUTUSOHJELMA

**HENKILÖKOHTAISTAMISSUUNNITELMAN OSA 1
(HEKSU)**

OHJEITA HENKILÖKOHTAISTAMISSUUNNITELMAN LAATIMISEEN

- Lue tutkinnon perusteet; opintokokonaisuuksien sisältö, tavoitteet ja ammatin osaamisvaatimukset
- Mieti omaa osaamistasi suhteessa opintojaksoihin ja mihin tarvitset lisää oppimista
- Mitä ammattiin liittyviä työtehtäviä jo hallitset?
- Mitä työtehtäviä et vielä osaa?
- Aseta itsellesi tiedolliset, taidolliset ja persoonalliset kehitystavoitteet
- Oppilaitoksen kouluttaja neuvoo ja ohjaa Sinua tietopuolisten opintojen suunnitelman laatimisessa
- Keskustele kouluttajan kanssa oppimis- ja kehittämistehtävien ja/tai projektitöiden liittämistä opintoihisi
- Seuraa ja tarkenna henkilökohtaistamissuunnitelmasi toteutumista – arvioi edistymistäsi vähintään jokaisen opintojakson lopussa

HENKILÖKOHTAISTAMISSUUNNITELMAN SISÄLTÖ:

1. HAKEUTUMISVAIHEEN HENKILÖKOHTAISTAMINEN

- HAKEUTUMISVAIHEEN ENSIKONTAKTI (LIITE 1)
- HAKULOMAKE (LIITE 2)
- OSAAMISEN TUNNISTAMINEN (LIITE 3)
- OHJAUS- JA ERITYISET TUKITARPEET (LIITE 4)

Ohjaus opiskelun aikana:

Ohjaaja: _____

Sovitut ohjausajat: _____

Yhteyttä ohjaajan voi ottaa:

sähköposti: _____

tekstiviesti (tai soitto) numeroon _____

Opiskelun aikana käytetään yksilöllistä ohjausta ryhmäohjausta verkko-ohjausta
 työssäoppimisen ohjausta

Työssäoppimisen ohjaaja(t) yhteystietoineen:

Ohjaus muiden asiantuntijoiden tukipalveluihin:

opintotukineuvonta _____

asuntola _____

sosiaalikuraattori _____

terveydenhoitaja _____

työvoimaneuvoja _____

koulutustarkastaja _____

muu, erityisesti seuraavissa asioissa: _____

Henkilökohtaisen suunnitelman tarkistaminen:

Suunnitelma laadittu ____/____/20__

hakija/opiskelija/tutkinnon suorittaja

kouluttaja

